הלכה · משנה תורה · מפרשים · אור שמח · ספר זרעים

אור שמח על משנה תורה, הלכות כלאים

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור שמח על משנה תורה, הלכות כלאים

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-שמח-על-משנה-תורה-הלכות-כלאים/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ד 4
הלכה ג 4
פרק ה 4
הלכה טז 4
פרק ז 4
הלכה ה 4
הלכה טז 5
פרק י 6
הלכה יט 6
הלכה כט 7
הלכה לב 8

פרק ד

הלכה ג

היתה שורה של דלעת זרועה אפילו דלעת יחידית ובא לזרוע בצדה תבואה מרחיק בית רובע כו'.

מדברי רבינו נראה דאינו מחלק בין שורה לדלעת יחידית כמוש"כ הר"ש ויתר המפרשים, דיחידית נותנין לה בית רובע ולשורה סגי בששה טפחים, רק מפרש כן דהנפ"מ דאם התבואה שדה זרועה ממנה ואחרי זה בא לזרוע בתוכה שורה של ירק אפילו שורה של דלועין סגי בששה טפחים שאם תגדל השורה של דלעת יעקור מן התבואה שלפני הדלעת, אבל אם הדלעת זרועה מקודם אז לא מבעי שורה אלא אפילו דלעת יחידית אם בא אחרי זה לזרוע בצדה תבואה מרחיק בית רובע שכיון שהיה הדלעת מקודם הרי נמשכו עליה והחזיקה מקום גדול, והוי דינו כסמוך שדה של תבואה לשדה של דלעת דבשדות סמוכות זה לזה בירק בתבואה בעי בית רובע אם הן שניהן שדות, רק אם התבואה הוא שדה זרוע קודם וסומך רק שורה של דלעת סגי בששה טפחים לבד. וכ"ז מבואר בפירוש המשנה פ"ג משנה ז' יעו"ש ולכן כתב ודלעת יחידית כשתהי' נטועה ירחיק ממנה בית רובע ואז יזרע התבואה כו' יעו"ש וכן העתיק מרן דעת רבינו בשו"ע וזה פשוט ומסתברא, והמגיהים בדפוס ווילנא החדש נשתבשו בזה עיי"ש ודוק:

פרק ה

הלכה טז

ומכין אותו מכת מרדות.

נ"ב עיין כסף משנה, ולכאורה גמרא ערוכה הוא בפרק ר' ישמעאל (דף ע'), אך הכסף משנה הביאו ריש פ"א גבי כלאי זרעים אבל כאן גבי כלאי הכרם אינו מבואר שם:

פרק ז

הלכה ה

אעפ"י שמפסיק ביניהן דרה"י או דרך הרבים.

ובהשגות, א"א לא ט"ז אמה כדרך הרבים אלא שהוא שביל הדרכים לרבים.

והנה בפירוש המשנה כתב רבינו וכבר ביארנו שדרך היחיד ד' אמות ודרך הרבים שש עשרה אמות, והוא תמוה דהא אם יש ח' אמות ביניהן הוי הפסק. אמנם באמת לק"מ דדרך הרבים כשיש בו שש עשרה אמה רוחב אז מפסיק לפאה וכיו"ב ברור דאין צריך

להיות כל אורך הדרך שש עשרה אמה דהוה"ד היכי דמתקצר בינתיים, כיון שתחילתו וסופו רחב ט"ז אמה, וגדולה מזו כתבו תוס' בעירובין (דף ו') דרשות הרבים שיש בראשו וסופו ט"ז אמה אע"ג דלא הוי באמצע רחב ט"ז אמה הוי רה"ר, וכן הביא ההמ"ג בפי"ד מהלכות שבת, וכן סוף הכונס עברה דרך הרבים פירוש אעפ"י שהוא במקום הזה קצר משש עשרה אמות כיון שרבים עוברים בו תמיד ובראשו ובסופו הוי רוחב שש עשרה אמה, ולבתר כן תנא במקום שאין דרך לרבים שש עשרה אמה כו' פטור יעו"ש, וכן כוון רבינו שהדרך הוא שש עשרה אמה אבל באמצעיתו בין השתי שורות אינו רחב ט"ז אמה, והדבר פשוט:

הלכה טז

נפרצו בו פרצות רבות אם היה העומד כפרוץ ה"ז מותר כאילו אין שם פרצה.

בתוספתא ומביא לה בפ"ק דעירובין (דף ט"ז), ובירושלמי כאן שלש מדות במחיצות שאם הוא משלשה ועד ד' העומד כיון שאין בעומד מקום חשוב אם פרוץ מרובה אף כנגד העומד אסור ואם בעומד יש ארבעה טפחים אז אם פרוץ מרובה כנגד העומד מותר, ולרבא הך ברייתא אתיא כרשב"ג אבל לרבנן דשיעור ג' טפחים מפקע מתורת לבוד למעלה גם אם אין בעומד רק ג' טפחים מותר כנגד עומד אף אם הפרוץ מרובה ועיין ריטב"א שם בזה. ולפ"ז נתבונן הא דאמר בירושלמי ריש הלכה, עשה פסין כנגד הביניין [פירוש כנגד ההפסק שבין הגפנים] ויש בעומד ארבעה והעומד רבה על הפרוץ כנגד העומד מותר כנגד הפרוץ אסור [וכי אמרו דברחב העומד ארבעה אם מרובה על הפרוץ כנגד הפרוץ ג"כ מותר זה דוקא בשלא כוון שיהיה הפרוץ כנגד הגפנים והפסין נגד ההפסק שבין הגפנים, אבל כאן שהגפנים כנגד הפרוץ והעומד נגד ההפסק שבין הגפנים אז רק נגד העומד מותר אבל נגד הפרוץ אסור וכמו בפרצה יותר מעשר] עשה פסין כנגד הגפנים [והפרוץ של המחיצה נגד ההפסק שבין הגפנים] ואין בעומד ארבעה והפרוץ רבה על העומד פשיטא כנגד העומד מותר כנגד הפרצה אסור, וכי אמרו דבאין בעומד משך ארבעה אם פרוץ מרובה על העומד אסור אף כנגד העומד זה דוקא בשלא כוון לעמוד המחיצה נגד הגפנים אבל כאן שכוון להעמיד המחיצה נגד הגפנים והפרוץ נגד ההפסק שבין הגפנים אז גם בפרוץ מרובה מותר לזרוע נגד העומד, ונכון הוא בפירוש הירושלמי, וכי אזלא המשנה והתוספתא הוא באופן שהעמיד המחיצה והעומד והפרוץ הולכים נגד הגפנים וההפסק בינתיים לא שכוון להעמיד המחיצה נגד הגפנים והפרוץ נגד ההפסק שבין הגפנים או איפכא ודוק:

פרק י

הלכה יט

אין אסור משום כלאים אלא בגדים שהן דרך חימום כו'.

הנה לא אשכחן דאסור בכלאים רק מילא דאיכא הנאה וחימום לגוף, אבל היכי דאין הנאה לגוף רק לאצולי מחמת טינוף או דבר אחר כמו שלא ירד עליו גשמים, נסתפקו בזה האחרונים, עיין ט"ז ס"ק ח' מש"כ בשם הדרישה יעו"ש. והנה פשט דברי רבינו דאינו אסור רק דרך חימום שכן כתב בהלכה ט"ז ולא יתכוונו בגשמים להתחמם בו, וכן בהלכה י"ז לא יקח ביצה כו' שהרי הוא נהנה בכלאים מפני החמה, נראה דבכה"ג דאינו רק לאצולי שלא יוזק גופו אינו אסור דבר תורה אם אין חימום לבשרו, ואין זה ענין למה שחקרו בפ"ק דשבת דלאצולי טינוף אם חייב ומייתי ממכשירין, דהכא לא שקלינין על הך דבר רק על הבגד אם זה מיקרי העלאה גבי כלאים היכי שאין חימום לגוף רק אצולי מטינוף וגשמים ודאי חשוב הך בגד, וכאן לגבי לבישה לא שייך אינה צריכה לגופה שאין זה רק בשבת דמלאכת מחשבת כתיבא בה וצריך ביאור אם התורה אסרה זה. אמנם הרא"ש פירש וכן פסק בשו"ע דכמו דאם מתכוין מפני החמה הוא להציל שלא יבוא החום עליו הוי לבישה וכן להציל עצמו שלא יכווה ידו מן הביצה חשיב הנאה מן התורה, ולדעת רבינו ע"כ מחמת דזה עיקר לבישה בחמה מפני החום אבל שלא יכווה ידו אין זה מנהג הלבישה דע"ז אין דרך ללבוש בגדים, לכן בביצה כתב מפני החמה כו' ולא על שנכרך בו שלא יכווה, ודלא כמו שרצה הכסף משנה לפרש בדברי רבינו מה שאינו הולמו, כי פשוט דעל הבגד שיחמם אותו או שיציל אותו מן החום של החמה אבל לא שלא יכווה ידו מפני חום הביצה ודוק. אמנם כ"ז רק בהנאה לגוף אבל במציל את בגדיו שלא יטנופו וכיו"ב, כיון דהוא להציל את הבגד אין זה מה שאסרה התורה בכלאים [ודוגמא לזה בסוף פרק במה אשה תוס' סד"ה והא לאו כו' ור"י פירש הואיל ואין עשוי כלל לנעילה רק לשמור מנעליו שלא ישרפו בסיד לאו להילוכא עביד כו' הרי דאינו טמא מדרס כיון דאינו עשוי רק להציל הבגד וזהו כמו כן בכלאים] והא דאמרו במשנה לא יתן המרדעת על כתפו אפילו להוציא עליה זבל אעפ"י שאינו רק שלא יטנף בגדיו בהזבל, נראה דמדרבנן אסרו כל מידי דמצי לביש על בגדו ואיכא הנאת חימום אפילו מלביש על עשרה בגדיו ג"כ אסור גזירה שמא ילבש על בשרו וכמו שאמרו סוף פ"ק דביצה, אבל זה רק במידי דאינו עשוי מיוחד לאצולי טינוף מבגדיו לכן גזרו חכמים כי היכי דגזרו אף עשר מצעות זע"ג זה, אבל במידי דעשוי ומיוחד רק להציל בגדיו מטינוף שרי אף מדברי סופרים, ולכן מטפחות הספרים שמגין בגדיו שלא

יטנופו מהשערות שרי אם עשויים מתחלה רק לכך והיינו באין להם בית ראש, ומצאתי שהקדימני בסברא זו הגר"א בביאוריו:

ולפ"ז יש לאמר דבקאלאשין אין איסור דבר תורה כיון דעיקרן עשויין רק להציל את מנעליו מטינוף שבבית אין אדם הולך בהן רק ברחובות קריה, אך הא יש בהן משום חימום שמחממין את הרגל, ונראה דכיון דאינו מכוון לזה אף דפסיק רישא הוא הא כתב הר"ן דשרי גבי מוכרי כסות מוכרין כו' ובלבד שלא יתכוונו כו' דגבי מידי דהנאה שרי אף דפסיק רישא הוא יעו"ש. ואף אם נאמר דשמא ילבש על בשרו כשהוא ערום וכגבי מרדעת אין זה איסור רק מדבריהם לבד ובפרט דמרדעת אינו עשוי להוציא בה זבל, אבל קאלאשין דכל עיקרן לכך ודאי יש מקום לומר דשרי. הן דלפי פירוש הכסף משנה בדעת רבינו דלבישה אסור בכלאים אף באינו מכוון רק גבי העלאה שרי יעוין במש"כ שלא ילבש ארעי אפילו לגנוב המכס, א"כ הכא לכאורה אסור דבר תורה, אך ז"א דהא לא אשכחן שֵם לבוש על מנעל, ואשכחן בכ"מ הלבשה והנעלה, ובפרק יוה"כ ערום ויחף ערום מלבושא וכסוייא ויחף מנעילת הסנדל, אלמא דאין זה בכלל לבוש רק בכלל העלאה ויעוין שו"ת שער אפרים סימן קכ"ד בזה היטב:

אמנם מצאנו בירושלמי מפורש בהלכה ב' ר' יוחנן יהיב מפה על מאניה ואינו אסור משום כלאים בגין דלא יתלכלכון מאניה, ומפורש דזה אינו חשיב הנאה מה שמציל את בגדיו מלכלוך ודלא כהש"ך. אבל צע"ג מ"ש ממרדעת וכל מילי שיכול לעלות על בשרו ולהתחמם אסרו אף באופן רחוק כגון מטפחת ספרים וכיו"ב. לכן אולי י"ל דהירושלמי מיירי דר' יוחנן יהיב מפה של פשתן על מאניה דהוי דעמרא וגם זה בקושר אסור כמו שפסק בהגה"ה בשו"ע בשם האו"ז גבי בתי שוקיים והוא מירושלמי שם ולכן אמר דהוא בגין דלא יתלכלכון מאניה התיר. וזה דחוק, אולם מסתיי' לן שסברא זו איתא בירושלמי. מלבד דיש לדון דהם קשים והרז"ה הביא דקשים מותרים אפילו בלבישה מה"ת בפ"ק דביצה יעו"ש, ולשיטת התוס' בכלאים של דבריהם שרי אף לבישה בקשים יעו"ש, וצ"ע עוד בזה:

הלכה כט

הואיל ופרט הכתוב ולאחותו.

דבריו כדברי רש"י, וגירסת רבינו יתכן דלא היה בספריו הך דשב וא"ת שאני כמו שכתוב במאור, ובפרט לפי מש"כ בהלכות קרבן פסח בטעם השמטתו דקבורת מ"מ דוחה פסח יעו"ש. ובתוס' כתבו דנזיר קיל משום דישנו בשאלה ובכהן משום שאינו שוה בכל כמו דאמרו בפרק שני נזירים (דף נ"ז). ובשאלתות פ' ויחי סימן ל"ד איתא

משום דנזיר וכהן הוי לאו ועשה שאינן שוין בכל, ונראה דכוון דלאו דטומאה בנזיר אינו שוה בכל נזירין דנזיר שמשון מטמא למתים רק על לאו דתגלחת אמרו בפרק שני נזירים דהוי לאו השוה בכל הנזירים ועיין מהרש"א יבמות (דף ה') מש"כ בזה ודוק:

הלכה לב

כהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה כו'.

מקשים העולם מהא דאמר בברכות (דף ל"א) אר"א שמואל מורה הלכה בפני רבו היה שנאמר ושחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי משום דוישחטו את הפר הביאו את הנער אל עלי כו' אמר שחיטה בזר כשירה כו' ע"ש, הא לאפרושי מאיסורא מותר להורות, וכאן לפי מה דהוי סברי דשחיטה בעיא כהונה הלא הוי עבודה וצריך בגדי כהונה, ובאמת אינה עבודה ואסור לשחוט בבגדי כהונה משום כלאים שלא בשעת עבודה. ונראה ליישב, דכפי הנראה ר' אלעזר לא היה מקובל לזו העובדא מרבו רק קרא קא דריש דסמיך וישחטו את הפר אל ויביאו הנער אל עלי, וניחזי מה כלאים איכא בבגדי כהונה הלא אין רק באבנט כמוש"כ רבינו ובאבנט הלא פליגי בה בפ"ק דיומא (דף י"ב) דר' סבר של כלאים ור"א בר' שמעון סובר של בוץ. ונתבונן עוד דאיפוא מרומז בוישחטו את הפר שזרים שחטו על פי דברי שמואל, ונראה דהוא מלשון רבים וישחטו משמע מי שהיה מצוי אצל הפר וכמו דדריש בתו"כ פ' צו על קרא ישחטו את האשם ואת דמו יזרוק ריבה כאן שוחטים הרבה אפילו גרים כו'. והנה בחולין פרק השוחט אמרינן דר' אלעזר בר' שמעון סבר דתזבחהו דריש שלא ישחט אדם שני זבחים ואין שנים שוחטין זבח אחד וחכמים אומרים שנים שוחטין זבח אחד יעו"ש (דף כ"ט), לכן לרבנן מחוור לפרש הקרא משום דגמלתו בפרים שלשה והורה שמואל ששנים שוחטין זבח אחד ולכן אמר וישחטו את הפר פירוש פר אחד שחטו שנים ע"פ הוראת שמואל וע"ז אמר מורה הוראה בפני רבו הוא ולכן ויביאו את הנער אל עלי, אבל לר' אלעזר בר' שמעון דסובר אין שנים שוחטין זבח אחד ע"כ דדריש וישחטו את הפר שהורה ששחיטה כשירה בזר ולדידיה הלא הי' האבנט של בוץ וליכא כלאים בבגדי כהונה ואין בזה לאפרושי מאיסורא ודוק: